

NAPÍNAVÝ THRILLER Z RUSKÉHO GULAGU

SAMI EASTLAND

RUDÁ SIBIŘ

RUDÁ SIBIŘ

SAM EASTLAND

Siberian Red
Copyright © Sam Eastland, 2012
© Faber and Faber Limited, 2012
All rights reserved.

Translation © Jan Podzimek, 2015
© NAKLADATELSTVÍ XYZ, 2015

ISBN 978-80-7505-059-5

Pracovní tábor Borodok

Krasnogoljanské údolí

Sibiř

září 1939

V jeskyni hluboko v podzemí, v místě osvětleném jen matným plamenem petrolejové lampy klečel v kaluži muž a prázdné ruce měl natažené, jako by se snažil chytat kapky vody, která prosakovala prasklinami ve stropě. Byl těžce raněný, s hlubokými řeznými ranami na hrudi a na pažích. Podomácku vyrobený nůž, kterým se pokusil bránit, mu ležel za zády, mimo jeho dosah. Hlavu měl skloněnou a zmateně zíral na vlastní odraz v louži, jako člověk, který už sám sebe nepoznává.

Před ním se narovnal stín zabijáka, který ho odvedl na toto místo. „Přišel jsem ti nabídnout důvod, proč dál žít,“ řekl mu zabiják, „a ty mi odplácíš takhle?“

Ztuhlými prsty zamazanými od krve si muž rozepnul knoflík u kapsy na košili. Vyndal zmačkanou fotografii skupiny vojáků na koních. V pozadí byl hustý les. Muži se v sedlech nakláněli dopředu a usmívali se do kamery. „Oni jsou můj důvod k životu.“

„A teď se stanou důvodem tvé smrti.“ Pomalu, jako se někdy lidé pohybují ve snu, si zabiják stoupl za onoho muže. Se skoro jemnými pohyby ho popadl za krátké špinavé vlasy a zaklonil mu hlavu tak, že muži na krku vyskočily šlachy. Poté ze záhybů svého oblečení vytáhl nůž, podřízl mu hrdlo a držel umírajícího v náruči jako milence, kterému krvácí srdce.

„Poskrebyševe!“ Hlas Josifa Stalina otrásl zdmi.

V sousední místnosti vyskočil na nohy Stalinův tajemník. Poskrebyšev byl malý muž s kulatou tváří, plešatý až na pár šedivých vlasů, které mu obloukovitě obepínaly týl a připomínaly vavřínové věnce římských císařů. Stejně jako jeho pán i on nosil kalhoty zastrčené do holínek z černé teletiny a jednoduché vojenské sako se stojáčkem v úplně stejném odstínu šedohnědé, jakou měla shnilá jablka, která na něj ze svých úkrytů házeli dva grázlové ze sousedství, Ermakov a Schwartz, když jako malý chodíval do školy.

Od té doby, co před měsícem vypukla válka, vybuchl jeho nadřízený už mnohokrát. Když o něm Poskrebyšev mluvil, užíval slovo *vožd'*, vůdce. Šéf.

Dne 1. září 1939 Německo zahájilo invazi do Polska. Šlo o součást tajných úmluv mezi Německem a Ruskem ukrytých v mírové dohodě, kterou tyto dvě země podepsaly a která je známá jako pakt Ribbentrop-Molotov.

Ospravedlněním invaze byl nahraný útok na německou celnici v Hochlindenu a na rozhlasový vysílač v Gliwicích. Třináct vězňů z koncentračního tábora v Dachau, kteří věřili, že byli vybráni, aby hráli v krátkém propagačním filmu určeném ke zlepšení vztahů mezi Němci a Poláky, bylo v nákladních autech pod

pláštěm tmy převezeno směrem k Hochlindenu. Všichni byli převlečeni do uniforem polských vojáků. Vězni měli za to, že jejich úkolem bude zahrát setkání německých a polských vojáků někde v lese na hranici mezi těmito dvěma zeměmi.

Zápletka filmu měla být jednoduchá. Obě strany si zprvu nevěří, a proto tasí zbraně. Na krátkou skličující chvíli se bude zdát, že opravdu dojde k přestřelce. Muži si však uvědomí, že jsou všichni v jádru lidé. Skloní zbraně. Vymění si cigarety. Obě hlídky se rozloučí a zmizí zpátky v lese. Vězňům bylo slíbeno, že až bude film hotový, pošlou je domů jako svobodné občany.

Když se blížili k Hochlindenu, nákladáky zastavily u krajnice a vězni se najedli společně se stráží SS, která je doprovázela. Každý vězeň také dostal injekci, o které mu bylo řečeno, že jde o běžnou tetanovku v rámci standardní procedury. Stríkačky ovšem nebyly naplněny tetanovou vakcínou, ale kyselinou kyanovodíkovou. Během pár minut byli všichni mrtví.

Jejich těla poté opět naložili na nákladáky a konvoj pokračoval do blízkosti Hochlindenu, kde byly mrtvolky pohozeny v lese a prostříleny německými zbraněmi. Těla se později ukázala jako důkaz toho, že polští vojáci zahájili útok na německé území.

Mezitím ve vysílací stanici v Gliwicích důstojník SS jménem Naujocks s pomocí jednoho polsky mluvícího Němce přerušil pravidelné rozhlasové vysílání, aby oznámil, že Gliwice byly napadeny polskými vojáky.¹

Během pouhých několika hodin německá letadla bombardovala Varšavu. Následujícího dne německá obrněná vozidla překročila polskou hranici.

¹ Název tomu sice nenapovídá, ale Gliwice tehdy patřily Německu; *pozn. překl.*

O dva týdny později, v souladu s tajnými dodatky k paktu Ribbentrop-Molotov, začala ruská armáda vlastní invazi z východu.

Přestože bylo už zpočátku prakticky jisté, že polské síly budou srovnány se zemí, každý, byť i sebemenší zádrhel – dočasné stažení, špatně načasovaný útok, posláním zásob na špatné místo –, uváděl Stalina do stavu zuřivosti.

A tím prvním, na koho tato zuřivost dopadala, byl Poskrebyšev.

„Kde vězí?“ Stalinův hlas tlumeně zaburácel zpoza zavřených dveří jeho kanceláře. „Poskrebyševe!“

„Pro rány boží,“ zamumlal Poskrebyšev, kterému na čele vyzrály krůpěje potu. „Co jsem provedl teď?“

Poskrebyšev po pravdě řečeno velmi dobře věděl, co provedl. Už dlouho se té chvíle bál a nyní ho jeho zločiny zřejmě dostihly.

Když byl jmenován Stalinovým osobním tajemníkem, což byla největší pocta, v jakou mohl člověk typu Poskrebyševa doufat, tím prvním, co ve své funkci udělal, bylo, že vydal dokumenty o transferu soudruhů Schwartze a Ermakova, oněch dvou grázlů, kterým slíbil pomstu. Tyto dokumenty, opatřené gumovou kopií Stalinova podpisu, nařizovaly, aby ti dva muži, jeden elektrikář a druhý pokrývač, byli převezeni z jejich útulného městečka kousek od Moskvy do přístavu Archangelsk, daleko v arktické části Sovětského svazu. Začínala tam totiž výstavba, která měla proměnit mrazivou pustinu kolem přístavu v moderní vojenskou základnu pro příslušníky sovětského námořnictva a jejich rodiny. Předpokládalo se, že výstavba potrvá mnoho let. Do té doby budou dělníci pracující na tomto projektu čelit extrémním podmínkám v nanejvýš skromném zázemí.

Proč ty dokumenty přišly přímo ze Stalinovy kanceláře, byla otázka, kterou se nikdo neodvažoval položit. A to poskytovalo dokonalé krytí Poskrebyševově pomstě, kterou vykonal více než třicet let po událostech, které ji uvedly do pohybu.

Během týdnů a měsíců po převozu Ermakova a Schwartze do Arktidy se Poskrebyšev často stavoval v kremelské meteorologické kanceláři a ptal se na počasí v Archangelsku. Třicet pod nulou. Čtyřicet pod nulou. Občas i padesát pod nulou. Čím horší podmínky, tím většího nabýval Poskrebyšev přesvědčení, že pro lidi, jako je on, na světě spravedlnost existuje. To se mu v době, kdy na něj dopadaly tucty shnilých jablek, měkkých a páchnoucích po octu, zdálo nemožné.

Zprvu jeho plán působil neotřesitelně, ale Poskrebyšev si postupně začal uvědomovat, že nic takového není možné. Smířil se proto se skutečností, že to dříve či později vyjde najevo.

Dvoukřídlé dveře se rozletěly a do přední kanceláře vtrhl Stalin.

V této noční mříž, která se mu ovšem nezdála, Poskrebyševovi připadalo, jako by se Stalin, oblečený ve svém hnědozele-ném vojenském saku, proměnil v jedno z těch jablek, která tak dovedně házeli soudruzi Schwartz a Ermakov.

„Kde je?“ zařval Stalin, když se blížil k Poskrebyševovi. „Kde je ten zlotřilý skřet?“

„Tady jsem, soudruhu Staline,“ odpověděl Poskrebyšev s očima vyvalenýma strachy.

Stalin přimhouřil oči. „Cože?“

„Tady jsem, soudruhu Staline!“ zakřičel Poskrebyšev hlasem zvýšeným do tónu slepé poslušnosti.

„Copak jste se už úplně zbláznil?“ zeptal se Stalin, opřel se klouby ruky o desku Poskrebyševova stolu a naklonil se do-

předu, až jejich tváře byly od sebe jen na šířku dlaně. „Sháním Pekkalu!“

„A tady je,“ ozval se hlas.

Poskrebyšev se otočil. V chodbě vedoucí do kanceláře uviděl stát muže. Ani on, ani Stalin ho neslyšeli přicházet.

Pekkala byl vysoký muž se širokými rameny, rovným nosem a silnými bílými zuby. Krátké tmavé vlasy mu zdobily pramínky předčasných šedin. V jeho očích bylo cosi zvláště stříbřitého, čeho si člověk všiml jen tehdy, když se díval přímo na něj. Měl na sobě kabát z černé vlny sahající po kolena, se stojacím límcem a krytými knoflíky, které se zapínaly na levé straně hrudi. Kotníkové boty, také černé, měl dvakrát podražené a naleštěné. Stál s rukama za zády. Obrys revolveru v náramenním pouzdře byl pod těžkou látkou kabátu s těžší patrný.

Stalinův vztek zmizel stejně náhle, jako se objevil. Na tvář se mu vplížil úsměv, při kterém se mu oči zúžily natolik, že vypadaly skoro zavřené. „Pekkalo,“ procedil mezi zuby mužovo jméno, „mám pro vás úkol.“

Když oba zmizeli ve Stalinově kanceláři a dveře se za nimi tiše zavřely, zbytkový strach v Poskrebyševově mozku byl stále ještě příliš silný, než aby mu dovolil pocítit úlevu. Ta se dostaví možná později. Zatím cítil jen přepych nového nadechnutí a neodolatelnou zvědavost zjistit, jaké počasí je teď v Archangelsku.

* * *

Stalin seděl u svého stolu v kožené čalouněné židli a pečlivě si plnil dýmku kousky balkánského tabáku v barvě medu.

Na druhé straně stolu židle nebyla, proto musel Pekkala čekat, než Stalin dokončí svůj rituál.

Jediným zvukem, který se v místnosti ozýval, byl suchý šelest Stalinova dechu, jak držel sirku nad hlavičkou dýmky a rozdmýchával tabák. Když se mu to podařilo, mávl doutnajícím sirkou a odhodil ji do mosazného popelníku. V místnosti se vznášela sladká vůně tabáku. Stalin konečně promluvil. „Posílám vás zpátky na Sibiř.“

Ta slova Pekkalu zasáhla jako políček do tváře. Zprvu byl natolik v šoku, že se nezmohl ani na slovo.

„Ne jako vězně,“ pokračoval Stalin. „Ne oficiálně. Ve vašem starém táboře, v Borodoku, došlo k vraždě.“

„Při vší úctě, soudruhu Staline, tam jsou vraždy na denním pořádku.“

„Tahle mě ale zaujala.“ Stalin se zdánlivě soustředil na popelník. Přemístil ho na druhou stranu stolu a pak zase zpátky na původní místo. „Pamatujete si na plukovníka Kolčaka?“

„Samozřejmě že pamatují!“

Stalinova slova zavedla Pekkalu zpět do ponuré, deštěm promáčené noci v březnu 1917, krátce předtím, než car abdikoval.

Probudil ho zvuk koní jedoucích po štěrkové cestě pod okny jeho ložnice. V době, kdy Pekkala sloužil u cara jako zvláštní vyšetřovatel, bydlel v malém domku na carském pozemku ve městě, kterému se říkalo Carskoje Selo, na kraji Petrohradu. Protože žil poblíž starých carských stájí, byl na zvuky projíždějících koní zvyklý, ale ne takhle pozdě v noci.

Když se podíval skrz závěsy, zahlédl ve tmě procesí celkem tři vozů naložených dřevěnými krabicemi s držadly z lan, které připomínaly bedny s municí. Napočítal jich dvacet pět na každém voze.

Jednomu z vozů prasklo kolo a náklad se vyklopil. Kolem teď pobíhali vojáci a přenášeli těžké bedny ke kraji cesty. Další se snažili kolo sundat, aby ho mohli vyměnit za náhradní.

Pekkala vylezl z postele, otevřel dveře a vykročil do tmy.

„Tady jste!“ ozval se hlas. „Pardon, že jsme vás probudili.“

Pekkala se otočil a uviděl muže v přiléhavé uniformě, který krácel s nohama mírně do „O“ jako většina důstojníků jezdeckta. Jeho tvář byla divoká a vyhublá a její dominantu představoval do tvrda navoskovaný knír. Pekkala okamžitě poznal plukovníka Kolčaka, muže, který si díky svému společenskému postavení v řadách ruské šlechty a své naprosto bezohledné povaze získal přízeň cara.

Když Pekkala uviděl Kolčaka mezi všemi těmi bednami, ihned si uvědomil, o co jde. Když nyní začala revoluce, rozhodl se car

převést své zlato na bezpečné místo. Tento úkol byl svěřen plukovníku Kolčakovi, který v doprovodu padesáti pečlivě vybraných mužů dopraví poklad na Sibiř.

Pekkala věděl, že Kolčak má za úkol držet se transsibiřské magistrály a spojit se se svým strýcem Alexandrem Vasiljevičem Kolčakem, admirálem carovy tichomořské flotily ve Vladivostoku, který se poté zlata ujme. Admirál na východě formoval protibolševické síly a šuškal se, že plánuje vyhlásit nezávislost pro celou Sibiř.

Příkaz k převozu zlata měl být dán už o celé týdny či dokonce měsíce dříve, ale Pekkala na vlastní oči viděl, že se Romanovci navzdory všem varovným náznakům, že budou brzy smeteni revolucí, rozhodli věřit představě, že něco takového není možné. Petrohrad nyní ovládaly revoluční gardy. Bylo jen otázkou času, kdy se dostanou do Carského Sela.

„Vyrážíte?“ zeptal se Kolčak, když Pekkalovi podal ruku.

„Brzy,“ odpověděl Pekkala. „Jen si musím sbalit věci.“

„Cestujte nalehko,“ doporučil mu Kolčak. Snažil se být žoviální, ale vztek ze zdržení byl v jeho hlase jasně patrný.

„Vy ale moc nalehko necestujete,“ odpověděl Pekkala a pohlédl na vozy.

„To ne,“ povzdychl si Kolčak. Ostrým rozkazem poslal dva nepoužívané vozy napřed a sám zůstal, aby dohlédl na opravu třetího.

Uplynula další hodina, než bylo rozbité kolo konečně nahrazeno. Když dva vojáci dávali bedny zpátky na vůz, jedno z provozových držadel prasklo. Krabice jim vyklouzla z ruky a po zemi se rozsypaly zlaté ingoty.

„K čertu!“ zakřičel Kolčak na vojáky. Pak se obrátil k Pekkalovi. „A tohle všechno mám převést na druhý konec země. Jak se mi to má podařit, když se ty vozy nejsou schopné dostat ani z carských pozemků?“

„Bude to náročné,“ přítakal Pekkala.

„To, co vidíte,“ řekl Kolčák ponuře, „je konečný důkaz toho, že svět, který jsme znali, se chýlí ke konci. Muži, jako jsme my, se nyní musí starat o vlastní přežití.“

Když poslední vůz odrahotil do tmy, Kolčák nasedl zase na koně. „Musíme se naučit trpělivosti,“ řekl Pekkalo. „Jednoho dne se dočkáme pomsty za vše, co se ti parchanti chystají provést všemu, co milujeme. Boj ještě neskončil, Pekkalo.“

„A pamatujete, co se stalo s Kolčakovou výpravou?“ zeptal se Stalin.

„Pamatuji,“ odpověděl Pekkala. „Téměř okamžitě poté, co vyrazili na cestu, Kolčak zjistil, že ho jeho informátor udal bolševikům. Ti odhadli, že Kolčak zamíří na území, které ovládá jeho strýc, a vyslali jízdní oddíl, aby jeho výpravu dostihl dřív, než se dostane na Sibiř. Jakmile si Kolčak uvědomil, že je pronásledován, rozhodl se nechat zlato, které ho zpomalovalo, ve městě Kazaň, jímž projížděl na cestě na Sibiř. Zlato později z úkrytu vyzvedly protibolševické československé legie, které taktéž mířily do Vladivostoku.“

Stalin přikývl. „Pokračujte.“

„V zimě 1918 se české legie pod velením generála Gajdy přidaly k admirálově bělogvardějské armádě. Na jaře 1919 zahájili ze své sibiřské základny útok proti krasnogvardějcům.“

„Ten útok se ale zasekl, že?“

„Ano,“ přitakal Pekkala, „a v listopadu toho roku byl admirál nucen opustit hlavní město své oblasti, Omsk. Po celou zimu se české a bělogvardějské jednotky stahovaly na východ k Vladivostoku. Doufaly, že tam nastoupí na loď, které je odvezou pryč ze země. Zmocnily se řady vlaků, některých speciálně obrněných, a cestovaly po transsibiřské magistralé. V lednu 1920

stále nebyly v blízkosti pobřeží. Admirál Kolčák viděl, že jeho situace je beznadějná, a proto rezignoval. Poté byl dán pod ochranu 6. československého střeleckého pluku, jehož nejvyšším velitelem byl generál Janin. Češi dostali na starosti zodpovědnost za admirálovo bezpečí během cesty do Vladivostoku.“

„A co se stalo dál?“

„Vždyť víte, co se stalo, soudruhu Staline. Proč se mě na to ptáte?“

Stalin si pomalu přejel rukou přes tvář. „Pobavte mě, Pekkalo. Co se stalo pak?“

„Nuže dobrá,“ povzdechl si Pekkala. „Když se český vlakový konvoj blížil k Irkutsku, byl zastaven ozbrojenými členy socialistického Politického centra, kteří výměnou za průjezd vlaků požadovali vydání admirála Kolčaka.“

„A co dalšího ti socialisté chtěli?“

„Zlato,“ odpověděl Pekkala. „Konkrétně ty carské rezervy, které dosud střežili Češi.“

„A co ti Češi z 6. střeleckého pluku udělali?“

„Vydali zlato a admirála Kolčaka.“

„Proč?“

„Politické centrum zaminovalo železniční tunely kolem Bajkalu. Kdyby se je rozhodlo odpálit, Češi by nikdy neprojeli. Vydání Kolčaka a zlato byla jejich jediná naděje na dosažení Vladivostoku.“

„A co se pak stalo s admirálem Kolčákem, vládcem Sibíře?“

„30. ledna 1920 byl popraven bolševiky.“

„A s jeho synovcem, plukovníkem?“

„Krasnogvardějská kavalérie ho nakonec dostihla. Po boji, který trval tři dny, se přeživší členové výpravy vzdali. Mezi zajatými muži byl i sám plukovník Kolčák.“

Tou dobou byl v Petrohradě, na druhém konci země, revolucionáři zajat i sám Pekkala. Oba muži skončili ve vězení Butyrka, i když o sobě zpočátku nevěděli.

„A také si,“ poznamenal Stalin, „samozřejmě pamatujete, co se stalo v Butyrce.“

„Jestli si pamatuju?“ vyhrkl Pekkala. „Na to se nedá zapomenout!“

Po měsících mučení a samoty zavedly vězeňské strážce Pekkalu s rukama svázanýma za zády dolů po točitých kamenných schodech do podzemí staré pevnosti Butyrka. Pekkala věděl, že ty sklepy, které se kdysi pyšnily jednou z nejlepších vinných sbírek na světě, nyní slouží k popravování nepřátel státu, a nedělal si iluze o tom, že by ho tam potkal jiný osud než smrt.

Cítil vlastně úlevu, že jeho utrpení je už skoro u konce. V rámci něčeho, co se lehce blížilo projevu soucitu, byli někteří vězni zastřeleni dokonce ještě na schodech, aby se nemuseli tak dlouho užírat strachem z poprav. Pekkala se přistihl, že doufá v tento rychlý konec, když ale po schodech došli až dolů, zavedly ho strážce do místnosti, ve které už bylo několik mužů. Měli na sobě košile „gymnasterky“, tmavěmodré kalhoty a vysoké jezdecké holínky ozbrojených jednotek státní bezpečnosti.

Byl tam také třetí muž, který člověka připomínal jen stěží. Choužil se nahý v koutě a jeho tělo bylo jedna velká modřina a spálenina od elektrického proudu.

Tím mužem byl plukovník Kolčák.

Rozsudek přečetl komisař Džugašvili, stejný člověk, který byl zodpovědný za týdny trvající vyslýchání Pekkaly.

V posledních vteřinách svého života zvolal Kolčák na Pekkalu: „Vyřídte Jeho Výsosti carovi, že jsem jim nic neřekl.“

Než dořekl poslední slovo, muži z NKVD zahájili střelbu. Otřes ze střelby byl ve stísněném prostoru celý téměř omračující. Když střelba konečně ustala, Džugašvili vykročil kupředu, vrazil Kolčakovi hlaveň do pravého oka a vypálil mu do hlavy další kulku.

Ten, kdo nyní seděl před Pekkalou, byl onen Džugašvili. Josif Džugašvili, který si změnil jméno na Stalin – muž z oceli –, jak tomu bylo zvykem u raných bolševiků.

„Víte, Pekkalu, paměť může klamat. I ta vaše.“

„Co tím myslíte?“

Stalin soustředěně bafal z dýmky. „Ukázalo se, že muž, kterého jste považoval za plukovníka Kolčaka a kterého jsem za Kolčaka považoval i *já*, byl podvodník.“

I když Pekkalu to, co slyšel, překvapilo, věděl, že to rozhodně není nemožné. Sám car měl půl tuctu dvojníků, kteří ho nahrazovali v případech nebezpečí a kteří na tuto roli někdy doplatili i svým životem. Nezdálo se nepravděpodobné, že by car někomu, kdo pro něj byl tak důležitý jako plukovník Kolčak, rovněž sehnal dvojníka.

„Jak to souvisí s vraždou v Borodoku?“

„Obětí je Izák Rjabov, bývalý kapitán carské kavalerie a jeden z posledních přeživších členů Kolčakovy výpravy, kteří jsou dosud uvězněni v Borodoku. Rjabov oslovil velitele tábora s nabídkou, že mu prozradí, kde se skrývá plukovník Kolčak, výměnou za vlastní svobodu. Někdo ho ale dostal dřív.“

„Rjabov možná věděl, kde se Kolčak skrýval před dvaceti lety, teď ale může být plukovník kdekoli na světě. Opravdu

myslíte, že Rjabovova informace by mohla být ještě stále aktuální?“

„Je to možnost, kterou si nemohu dovolit přehlížet.“ Stalin vyndal dýmku z úst a odložil ji na popelník na stole. Poté se znovu zaklonil v křesle a přiložil ruce k sobě tak, že se dotýkaly špičkami prstů. „Myslíte, že plukovník Kolčak Čechům odpustil, že vydali jeho strýce na smrt?“

„O tom pochybuji. Podle toho, jak jsem ho znal, bych řekl, že schopnost odpouštět mezi jeho ctnosti rozhodně nepatřila. Osobně si ale myslím, že Češi neměli na vybranou.“

„Souhlasím,“ přikývl Stalin. „Plukovník Kolčak to ale jistě vnímal tak, že úkolem legie bylo ochránit jeho strýce, nemluvě o tom zlatě. Člověka, jako je on, vůbec nezajímá, jestli při výkonu své povinnosti padnou do posledního muže.“

„A jak víte, co si myslí?“

„Nevím. Mohu vám jenom říct, co bych si myslel, být plukovník Kolčak. A také vám řeknu, že když si člověk jako Kolčak vezme do hlavy pomstu, uvrhne celý svět do válečného ohně, než dosáhne svého.“

„I kdyby bylo možné Kolčaka najít,“ řekl Pekkala, „určitě nepředstavuje žádné nebezpečí. Je to ostatně jenom jeden člověk.“

„To mě nijak neuklidňuje. I pouhý jeden člověk může být nebezpečný. Vím to, protože jsem sám jenom jeden a jsem velmi nebezpečný. A když vidím jiného člověka takových kvalit, které pozoruji i u sebe, vím, že ho nemohu přehlížet. Vy a já jsme uzavřeli zvláštní spojení, Pekkalo. Při vašem způsobu myšlení byste řekl, že jsme skoro ve všech ohledech úplně opační. Místem, kde se naše představy protínají, je ale snaha zajistit naší zemi přežití. A to je důvod, proč jste toho dne v Butyrce

nezemřel. Ale Kolčak není jako vy. A proto jsem ho zabil, nebo jsem se o to přinejmenším pokusil.“

„Pokud jde jen o pomstu na muže, kterého jste se neúspěšně pokusil zabít, pošlete nějakého ze svých zabijáků, aby ho našel. Mě byste jistě mohl využít lépe na jiných případech.“

„Možná máte pravdu, můj instinkt mi ale říká, že Kolčak pro tuto zemi představuje hrozbu...“

„V tom případě ho předáme spravedlnosti,“ přerušil ho Pekkala.

„A proto posílám vás a nikoho jiného.“ Stalin během hovoru posunul Rjabovovu složku na opačnou stranu stolu směrem k Pekkalovi. V té složce byly všechny útržky informací, které sovětská výzvědná služba o Rjabovovi shromáždila – vše od jeho krevní skupiny přes oblíbené cigarety až po knihy, které si vyzvedl v knihovně. „Vaše vyšetřování bude probíhat v naprosté tajnosti. Jakmile dorazíte do Borodoku, nezapomeňte, že kdyby mezi vězně prosáklo, že pracujete pro Úřad pro zvláštní vyšetřování, ztratím nejen Rjabovova vraha, ale i vás.“

„Možná bude nutné, abych do tohoto vyšetřování zapojil majora Kirova.“

Stalin rozevřel ruce do velkorysého gesta. „Rozumím. A velitel tábora bude také zpraven, aby vám pomáhal, jak jen bude moci. Tělo i vražednou zbraň bude mít u sebe, dokud nedorazíte do tábora.“

„Kdo tam teď velí?“

„Stejný člověk, který tam velel v době vašeho pobytu.“

„Klenovkin?“ Pekkalovi v hlavě vyvstal obraz vyzáblého muže se shrbenými rameny a černými vlasy ostříhanými tak nakrátko, že se mu na hlavě ježily jako dikobrazí ostny. Pekkala se s ním setkal jen jednou, když ho přivezli do tábora.

Klenovkin nechal Pekkalu předvést do své kanceláře, ale když se otevřely dveře, ani k němu nezvedl zrak. Řekl mu jen: „Sundejte si čepici, když jste v mé přítomnosti.“ Pak se začel do Pekkalovy vězeňské složky. Přitom opatrně otáčel velké zažloutlé stránky, z nichž každá měla v pravém horním rohu šikmý červený proužek.

Poté Klenovkin složku zavřel, konečně zvedl hlavu a zamžoural na Pekkalu skrz své brýle bez obrouček. „Všichni jsme tak či onak upadli v nemilost,“ řekl. Jeho hlas zněl, jako by nemluvil k jednomu člověku, ale k davu. „Po pročtení vaší složky, vězni Pekkalo, vidím, že jste upadl hlouběji než většina ostatních.“

Během prvních let bolševické vlády bylo v Borodoku tolik vězňů kvůli své věrnosti caru Mikulášovi II., že samotná přítomnost Pekkalovy coby muže s pověstí jednoho z nejvěrnějších carových služebníků mohla snadno vést k povstání. Klenovkinovým řešením bylo umístit Pekkalu co možná nejdál od ostatních vězňů.

„Jste náказа,“ řekl mu Klenovkin. „Nedopustím, abyste nakažil mé vězně. Nejjednodušším řešením by bylo vás zastřelit, to ale bohužel nesmím. Než vás pošleme do věčného zapomnění, musíme z vaší existence ještě něco vytěžit.“

Pekkala se na toho muže upřeně zadíval. Ani během měsíců krutého vyslýchání, které vedly k jeho transportu na Sibiř, se nikdy necítil tak bezmocně jako v tento okamžik.

„Pošlu vás do divočiny,“ pokračoval Klenovkin. „Budete označovat stromy v krasnogoljanském údolí. Tu práci nikdo nedělá déle než půl roku.“

„Proč ne?“

„Protože déle nikdo nepřežije.“

Muži označující stromy pracovali sami, bez možnosti útěku a daleko od kontaktu s lidmi. Umírali na podchlazení, hlad a samotu. Ty, kteří se ztratili nebo spadli a zlomili si nohu, obvykle sežrali vlci. Označování stromů byl v Borodoku jediný rozsudek, o kterém se říkalo, že je horší než trest smrti.

Zásoby mu nechávali třikrát ročně na konci dřevařské cesty. Petrolej. Konzervy s masem. Hřebíky. Zbytek si musel zařídit sám. Kromě přežití bylo jeho jediným úkolem označovat ostatním vězňům červenou barvou stromy k pokácení. Protože neměl štětce, namáčel si Pekkala do šarlatové barvy prsty a těmi ji mazal na kmeny. Když dorazili dřevaři, byl už Pekkala pryč. Červené otisky rukou se pro většinu vězňů staly jedinou známkou jeho existence, kterou kdy viděli.

Vězni, kteří tam jezdili kácet dříví, ho zahlédli jen zřídka. A to, co viděli, byla bytost jen stěží připomínající člověka. S vězeňským mundúrem zamazaným vrstvou červené barvy a s dlouhými vlasy, které mu padaly do tváře, připomínal zvíře stažené z kůže a ponechané smrti. Kolovala o něm spousta divokých zvěstí – že jí lidské maso, že má lopatku vyrobenou z kostí těch, kdo zmizeli v lese, že nosí kyj osazený lidskými zuby, že místo čepice nosí k sobě sešité skalpy.

Říkali mu Muž s krvavýma rukama.

V době, kdy se vězni dozvěděli o jeho skutečné identitě, se mělo za to, že už je mrtvý.

O šest měsíců později byl ovšem Pekkala, ke Klenovkinovu velkému údivu, stále naživu. A zůstal živý i nadále.

Když dorazil mladý poručík Kirov, aby ho povolal do služby na Úřad pro zvláštní vyšetřování, Pekkala žil v lese devět let, déle, než kolik vydržel kterýkoli jiný označovač stromů v dějinách gulagů.

Pekkala si Rjabovovu složku zasunul pod kabát a otočil se k odchodu.

„A ještě jedna věc, než odejdete.“

Pekkala se otočil. Stalin natáhl ruku na zem vedle své židle a podal Pekkalovi malou tašku. „Vaše oblečení pro tuto misi.“

Pekkala pohlédl dovnitř na to, co shora vypadalo jako nějaké špinavé, růžovošedé hadry. Vzal do ruky chatrnou košili, která byla standardní součástí erární vězeňské uniformy. Při vzpomínce na dobu, kdy měl tyhle hadry na sobě naposledy, ho zamrazilo.

V tu chvíli se otevřely dveře a vešel Poskrebyšev. Udělal dva kroky, zastavil se a srazil paty k sobě. „Soudruhu Staline, poslušně hlásím, že Polsko kapitulovalo.“

Stalin kývl a nic neřekl.

„Také vás chci informovat, že operace Katyň začala,“ pokračoval.

Jedinou Stalinovou reakcí byl rozzlobený pohled.

„Přikázal jste mi, abych vám řekl...“

„Vypadněte,“ řekl tiše Stalin.

Poskrebyšev zase srazil paty k sobě, otočil se a opustil místnost. Dvoukřídlé dveře za sebou zavřel téměř neslyšně.

„Operace Katyň?“ zeptal se Pekkala.

„Bylo by lepší, kdybyste o tom nevěděl,“ odvětil Stalin, „ale protože na to je už příliš pozdě, na něco se vás zeptám. Řekněte, že jste důstojník polské armády, který se vzdal a byl zajat. Řekněte, že s vámi bylo zacházeno slušně. Dostal jste ubytování. A jídlo.“

„Kam tím míříte, soudruhu Staline?“

„Řekněte, že bych vám dal na vybranou: buď místo v Rudé armádě, nebo možnost vrátit se domů jako civilista.“

„Vyberou si možnost vrátit se domů,“ řekl Pekkala.

„Ano,“ přitakal Stalin. „Většina z nich se tak rozhodla.“

„Ale nikdy tam nedorazí, že?“

„Ne.“

Pekkala v duchu viděl ty důstojníky choulící se do velkých, tajemně působících kabátů polských vojáků, s rukama spoutanými za zády měděným drátem. Členové NKVD je jednoho po druhém dostrkali ke kraji obrovské jámy vykopané do oranžovohnědé hlíny v lese ve východním Polsku. Muži z NKVD přikládali hlavně pušek k čepicím vězňů, mačkali spoušť a posílali je do jámy. Když polského důstojníka střelili do týlu, spadl dolů na těla těch, kteří byli zabiti před ním.

Pekkala si říkal, kolik jich tam asi bude. Stovky? Tisíce?

Až padne tma, jámy zasypou.

Za pár týdnů začnou z udusané hlíny rašit drobné výhonky trávy.

Jedno však Pekkala věděl velmi dobře. Nic nezůstane pohřbené navždy.

„Neodpověděl jste mi na otázku,“ řekl Stalin. „Ptal jsem se, co byste dělal *vy*. Ne oni.“

„Uvědomil bych si, že nemám na vybranou,“ odpověděl Pekkala.

Stalin nad Pekkalovými slovy mávl rukou, jako když máchne kosou. „Já jim ale dal na vybranou!“

„Ne, soudruhu Staline, nedal.“

Stalin se usmál. „A proto jste vy přežil, zatímco ti ostatní nepřezijí.“

Jakmile Pekkala odešel, stiskl Stalin tlačítko interkomu. „Poskrebyševe!“

„Ano, soudruhu Staline?“

„Všechny zprávy zasílané mezi Pekkalou a majorem Kirovem musejí být zadrženy.“

„Samozřejmě.“

„Cokoli mu chce Pekkala sdělit, si musím přečíst dřív než Kirov. Nechci, aby přede mnou měli jakákoli tajemství.“

„Samozřejmě, soudruhu Staline,“ řekl Poskrebyšev a na dlaních mu vyrazil čerstvý pot.

Tlačítko interkomu zůstalo zapnuté a Stalin slyšel jen praskání. „Ještě něco, Poskrebyševe?“

„Proč Pekkalovi dovolíte, aby s vámi takhle mluvil? Tak neuctivě?“ Za ty roky Poskrebyšev dospěl do stadia, kdy mohl před svým šéfem občas vyjádřit ne zcela žádoucí názor, ovšem pouze nanejvýš uctivým způsobem. Z toho, jakým způsobem se Stalinem mluvil Pekkala, se však Poskrebyševovi svíral žaludek. Ještě podivuhodnější ale bylo, že to Stalin Pekkalovi dovolil. Poskrebyšev si byl velmi dobře vědom, že touto otázkou překročil své hranice. Došlo mu, že bude-li odpovědí na jeho otázku záplava nadávek z vedlejší místnosti, může to dávat za vinu jedině sobě. Přesto to prostě musel vědět.

„Důvodem, proč jeho nestydatost snáším, na rozdíl třeba od té vaší, Poskrebyševe, je to, že Pekkala je jediný člověk, kterého znám, kdo by mě nezabil kvůli touze vládnout této zemi.“

„To jistě není pravda, soudruhu Staline!“ ohradil se Poskrebyšev, i když věděl, že ať je pravda jakákoli, záleží jen na tom, jak to vidí Stalin.

„Zeptejte se sám sebe, Poskrebyševe – co byste udělal, abyste mohl sedět tam, kde teď sedím já?“

Poskrebyševovi v hlavě vyvstal obraz, jak sedí za Stalinovým stolem, kouří Stalinovy doutníky a šikenuje svého osobního tajemníka. V ten okamžik Poskrebyšev věděl, že navzdory všem svým slovům o věrnosti by Stalina vykuchal jako rybu, jen aby mohl usednout na jeho místo.

* * *

Když o hodinu později poslední paprsky zapadajícího slunce pohladily ledem pokryté telegrafní dráty, Pekkalova otlučená služební emka², kterou řídil jeho asistent major Kirov, zastavila u depa na 17. kilometru moskevské dálnice. Depo nemělo žádný název. Bylo známé jen pod označením V-4 a vyjízděly odtud jen vlaky s vězni mířící do gulagů.

Pekkala věděl, že i když taková cesta bude mizerná, je nutné, aby cestoval jako vězeň, protože jen tak může vydávat za přesvědčivý smyšlený příběh, že u Stalina upadl v nemilost a dostal dvacet let za blíže neurčené zločiny proti státu.

Major Kirov zastavil za několika prázdnými nákladními vagony, vypnul motor a rozhlédl se po nástupišti, kde schoulené postavy vězňů postávaly vedle vagonů, které je měly brzy odvézt pryč.

„Pořád ještě z toho můžete vycouvat, inspektore.“

² GAZ-M1; *pozn. překl.*

„Vždyt' víte, že to není možné.“

„Nemají právo poslat vás tam zpátky, i kdyby to bylo jen kvůli vyšetřování.“

„Žádní *oni* v tom nejsou, Kirove. Je to přímý rozkaz od Stalina.“

„Pak vám měl dát alespoň čas na prostudování příslušných dokumentů.“

„To by na tom nic nezměnilo,“ odpověděl Pekkala. „Složka oběti není úplná. Je tam jen jedna stránka. Zbytek se musel ztratit někde v archivech NKVD. Proto o tom člověku, jehož smrt mě poslali vyšetřovat, nevím skoro nic.“

Vlak zahoukal a vězni začali nastupovat.

„Už je čas,“ řekl Pekkala. „Ale ještě potřebuji, abyste mi něco pohlídal, zatímco budu pryč,“ dodal a vložil Kirovovi do dlaně těžký zlatý disk, široký skoro na délku malíku. Přes jeho střed procházel bílý smaltovaný pruh, který začínal v jednom bodě, směrem ke středu se rozšiřoval a poté se opět zužoval. Uprostřed smaltu byl zasazený velký kulatý smaragd. Tyto prvky spolu tvořily zcela nezaměnitelný tvar oka.

Pekkala pracoval jako carův zvláštní vyšetřovatel už dva roky, když si ho car jednoho večera nechal zavolat do Alexandrovského paláce, své rezidence v Carském Selu.

Když Pekkala vešel do pracovny, uviděl cara, jak sedí na židli u okna. Ulevilo se mu, když se car nezvedl. Ze zkušenosti věděl, že když car zůstal po příchodu člověka do místnosti sedět, setkání pak probíhalo dobře.

Když si ale car rázně stoupl, Pekkala si mohl být jistý, že mu už došla trpělivost.

Vedle carovy židle stál malý stolek, na kterém hořela svíčka. Byl to jediný zdroj světla v místnosti a car v její mihotavé záři působil jako přízrak.

Svýma jemnými modrými očima car pohlédl na Pekkalu. „Rozhodl jsem se, že titul zvláštního vyšetřovatele postrádá“ – zakroutil rukou ve vzduchu, jako když berneška pročesává říční proud – „vážnost vaší pozice. Ve svých policejních složkách mám i jiné zvláštní vyšetřovatele, žádný z nich však nezaujímá takové místo jako vy. Tohle patřilo mému dědovi, který založil policejní sbory, a otci, který založil Ochranku³. Mým dílem jste však vy, a proto vám také svěřím odpovídající symbol vaší hodnosti.“

³ Oddělení pro ochranu pořádku a veřejné bezpečnosti; tajná politická policie za carského Ruska; pozn. překl.

A tehdy car předal Pekkalovi medailon, kvůli kterému se mu pak začalo přezdívat „Smaragdové oko“.

Car vstal ze židle, zvedl odznak ze sametového polštářku a připnul jej Pekkalovi na sako, kousek pod pravou klopou. „Jako můj osobní vyšetřovatel budete mít při výkonu svých povinností absolutní autoritu. Žádná tajemství před vámi nesmějí zůstat skryta. Žádné dokumenty, které si vyžádáte, vám nesmějí být odepřeny. Neexistují žádné dveře, kterými byste nemohl projít neohlášen. Pokud to bude nutné, můžete si zažádat o jakýkoli druh dopravy tam, kam potřebujete. Máte možnost přicházet a odcházet, kamkoli chcete a kdykoli chcete. Můžete zatknout kohokoli, koho podezříváte ze spáchání zločinu. Dokonce i mě.“

„Výsosti...“

Car mu mlčky stiskl ruku. „Nelze činit žádné výjimky, Pekkalo. Jinak je to všechno zbytečné. Věřím vám natolik, že vám svěřuji bezpečnost této země, svůj život a životy své rodiny.“ Car se odmlčel. „A to nás přivádí k druhé krabičce.“

Z velké mahagonové krabičky vedle své židle car vyndal revolver Webley s mosaznou rukojetí.

„Dal mi ho můj bratranec Jiří V.“

Pekkala si už dřív všiml jejich společného portrétu na zdi carovy studovny – anglický král a ruský car, dva z nejmocnějších mužů světa.

Oba vypadali skoro stejně. Měli stejný výraz, stejný tvar hlavy, podobné vousy, ústa, nosy i uši. Rozdílně působily jen jejich oči, protože královny byly kulatější než carovy.

„No tak,“ podal mu car pistoli, „vezměte si ji.“

Zbraň byla těžká, ale dobře vyvážená. Její mosazná rukojeť působila v Pekkalově dlani chladně. „Je moc krásná, Výsosti, ale víte, jaký postoj mám k darům.“

„Kdo řekl něco o daru? To a ten odznak jsou nástroje vaší profese, Pekkalo. Přiděluji vám je stejně, jako voják v armádě dostává to, co potřebuje on.“

Kirov nyní sevřel medailon v prstech. „Dobře se o něj postarám, než se vrátíte, inspektore.“

„Webley mám v zásuvce stolu,“ dodal Pekkala, „i když vím, že dáváte přednost svému Tokarevu.“

„Opravdu pro vás nemohu udělat nic dalšího, inspektore?“

„Možná můžete,“ odpověděl Pekkala, „ale co, to budu vědět, až dorazím do Borodoku.“

„Jak vás budu moci kontaktovat?“

„Telegramem přes velitele tábora, majora Klenovkina. Zajistí, abych vaše zprávy obdržel.“

Podali si ruce.

„Sejdeme se na druhé straně,“ rozloučil se Kirov tradičním způsobem.

„To zajisté, majore Kirove.“

Když Pekkala přecházel depo směrem ke skupině vězňů, všiml si ho hlavní strojvůdce, muž jménem Filipp Děmidov.

Děmidov byl bratr Anny Děmidovové, dvorní dámy carevny Alexandry, která byla v červenci roku 1918 zavražděna agenty bolševické tajné služby Čeky v rámci poprav, které si vyžádaly i životy samotného cara, jeho ženy a dětí.

Několik let před svou smrtí zajistila Anna Děmidovová svému bratrovi místo carova šoféra. Tuto práci vykonával, dokud

nebyli zaměstnanci Carského Sela v březnu 1917 propuštěni. Bezprostředně poté Děmidov odešel pracovat na státní železnici, kde od té doby setrval.

Když Děmidov dělal řidiče, vídal často Pekkalu, jak přichází na schůzky s carem. Občas ho odvezl do Petrohradu v carově sedanu Hispano Suiza Alfonso XIII. Jednou náhodou dokonce seděl u vedlejšího stolu v restauraci, kam Pekkala většinou chodil jíst. Bylo to prosté a drsné místo zvané kavárna Tylže. Hosté tam jedli z kameninových talířů a seděli u dlouhých dřevěných stolů.

Děmidov, který měl dobrou paměť na tváře, využil té příležitosti k tomu, aby si inspektora důkladně prohlédl. Když spatřil Smaragdové oko mezi těmi sprostými zločinci, jeho pud sebezáchovy byl pryč. Slezl z lokomotivy a rychle se vydal směrem k Pekkalovi.

„Děmidove!“ vyhrkl překvapeně Pekkala, když spatřil bývalého šoféra.

„Inspektore,“ odpověděl strojvedoucí, „musíte hned se mnou.“

Pekkala neměl tušení, o co se Děmidov snaží, ale už bylo příliš pozdě, protože do vlaku nastupovali poslední vězni. Nyní už by se k nim nemohl přidat, aniž by upoutal pozornost, proto se rozhodl, že než by dal všanc své krytí, půjde radši s Děmidovem někam do ústraní.

„Vězni v tom vlaku jedou na smrt,“ prořízlo ledový vzduch Děmidovo chraptivé šeptání. „Před tím vás musím uchránit.“

„Nemohu vysvětlovat proč,“ řekl mu Pekkala, „ale za každou cenu musím do toho vlaku nastoupit.“

Děmidov si uvědomil, jakou chybu udělal, a rázem se napřímil. „Proboha, co jsem to provedl?“

„Nic, co by nešlo napravit.“

„Cokoli bude potřeba,“ řekl Děmidov, „jako by se stalo, inspektore.“

Když souprava ETAP-1889 konečně vyrazila, slunce už zapadlo. Pekkala stál s Děmidovem u řídicích pák lokomotivy a jediné obří čelní světlo stroje, které vypadalo jako oko Kulklopa, rozráželo cestu tmou.

Konvoj měl přes padesát vagonů. Každý byl určený pro čtyřicet mužů či osm koní, podle systému, který využívala Francie za světové války. Francouzské vagony občas pojmuly i šedesát mužů, ve vagoněch ETAP-1889 však nyní bylo po osmdesáti mužích, což znamenalo, že celých deset dní cesty na Sibiř budou všichni muset stát.

„Kde je příští stanice?“ Pekkala musel křičet, aby ho bylo přes burácení lokomotivy slyšet.

„Deset kilometrů před námi je výhybková stanice Šatura, ale tam stavět nemáme.“

„Můžete tam přesto nějak zastavit?“

Děmidov chvíli přemýšlel. „Mohl bych jim říct, že se nám přehřívají brzdy. To by si vyžádalo obhlídku kol, která by zabrala tak dvacet minut.“

„Výborně,“ řekl Pekkala. „To mi úplně stačí.“

* * *

Edvard Kasinec, přednosta stanice V-4, byl už dříve toho dne informován, že má očekávat příjezd zvláštního vězně do konvoje ETAP-1889. Konvoj bude projíždět skrz Sverdlovsk, Petropavlovsk a Omsk a jeho cílem bude krasnogoljanské údolí v nejbližším koutě Sibíře.

Kasinec občas skrz námrazou zakalené okno své kanceláře zkoumal procesí vězňů hnaných jako stádo špičkami bajonetů do vagonů. Vězni na sobě měli jen chatrné vatované erární mundúry, jaké se nosily ve věznicích Butyrka a Lubjanka. Kasinec v duchu vybíral ty, kteří podle něho přežijí rozsudek, jenž je čeká. Pár z nich bude mít možná dokonce to štěstí, že se jednoho dne vrátí domů. Byla to taková malá hra, kterou si krátil čas; s konvoji, které jely daleko, až do krasnogoljanského údolí, ji však nikdy nehrál. Ti muži mířili do táborů, jejichž názvy se vyslovovaly jen šeptem. Ti se nikdy nevraceli.

Rozesmutnilo ho, když viděl, že tím zvláštním vězněm není nikdo jiný než inspektor Pekkala z Úřadu pro zvláštní vyšetřování. Kasinec byl dost starý, aby si pamatoval dny, kdy Pekkala sloužil jako carův osobní vyšetřovatel. Představa, že se ten slavný detektiv tísni v mrazivém dobytčím voze jako obyčejný kriminálník, pro něj byla skoro nesnesitelná.

Na cestu na východ se odtud vydaly už tisíce, či možná desetitisíce jiných mužů a Kasinec byl vděčný, že pro něj byli jen pouhými čísly. Kdyby to byla jména, kdyby si je pamatoval, mohli by mu v hlavě zabrat tolik místa, že by se tam potom sám nevešel, že by se zbláznil. Nikdy však nezapomene jméno Pekkaly – Smaragdové oko čerilo hladinu jeho mysli jako rybářská návnada.

Kasinec dostal rozkaz počkat, než Pekkala nastoupí do vlaku, a poté odeslat telegram do Kremlu muži jménem Poskrebyšev s potvrzením, že vězeň byl expedován.

Když dostával instrukce od Poskrebyševa, Kasinec se ohradil, že Smaragdové oko ve skutečnosti nikdy neviděl. Jen málo lidí ho kdy vidělo, protože jeho fotka nebyla nikdy zveřejněna.

„Jak ho vůbec poznám?“ zeptal se.

V telefonním přístroji zapraskal Poskrebyševův hlas. „Jeho vězeňské číslo je 4745.“

Kasinec se nadechl, připraven vysvětlit, že čísla nanesená inkoustem na ty chatrné vězeňské mundúry jsou často tak vyšisovaná, že vůbec nejdou přečíst, Poskrebyšev už ale zavěsil. Kasinec se držel rozkazů, a proto upozornil strážce, aby vyhledali vězně 4745 a ujistili se, že nastoupí do vagonu číslo 6.

Sám stál na peroně a zkoumal čísla jednotlivých vězňů, kteří nastupovali do vlaku. Žádný z nich však nebyl Pekkala. Snažil se zdržovat transport tak dlouho, jak to jen šlo, dokud mu nevolali z výhybkové stanice Šatura s dotazem, co se s ETAP-1889 stalo. Nakonec vydal příkaz, aby konvoj vyrazil. Pak s pocitem uspokojení poslal telegram Poskrebyševovi, ve kterém ho informoval, že vězeň 4745 do vlaku nenastoupil.

Kasinec odhadoval, že to vyvolá malé peklo a že tím, kdo za to zaplatí, bude on sám, uklidňovalo ho však vědomí, že inspektor opět unikl nepřízni osudu.

Napadlo ho, že příběhy, které o Pekkalovi slyšel, budou nejspíš pravdivé – že to není ani člověk, ale spíš jakýsi fantom vyvolaný z přízračného světa lidmi, jako byl Grigorij Rasputin, další člověk s nadpřirozenými schopnostmi ve službách cara.

* * *

Dvoukřídlé dveře do kanceláře Stalinova tajemníka se opět rozletěly a objevil se Stalin. Koutky rtů mu cukaly vzteky, když mával papírkem s telegramem. „Zrovna přišla zpráva od přednosta stanice V-4, že Pekkala do toho vlaku nenastoupil!“

„Chcete, abych se ho pokusil najít?“ zeptal se Poskrebyšev a rychle se postavil.

„Ne! Tohle musím udělat sám. Nechte mi přistavit auto. Odjízďím okamžitě. Podejte mi kabát.“

Poskrebyšev srazil paty k sobě. „Hned, soudruhu Staline!“

* * *

Kasinec stál na schodech zchátralé dřevěné budovy s poněkud honosným názvem Ústřední administrativní budova převozu vězňů a kouřil cigaretu, když u stanice zastavila limuzína americké výroby značky Packard. Její kapota byla pokryta dokonalými oblouky šedočerného bahna z nedlážděné moskevské dálnice. Přednostovi stanice se zdálo, že stroj kvůli těm blátivým obloukům nevypadá ani tak jako auto, spíš jako obří dravý pták, který se vynořil z večerních stínů s úmyslem roztrhat ho na kusy.

Kasinec si povzdechl a vydechl oblak kouře. Už to zažil – zoufalí lidé, kteří se snaží ještě naposledy rozloučit se svými přáteli či členy rodiny nastupujícími do vězeňských transportů. Nemohl jim nijak pomoci. Neměl žádný soupis jmen vězňů. Když vězni dorazili do V-4, stala se z nich už jen čísla a Kasincovým jediným úkolem bylo dohlédnout na to, aby ty dlouhé soupisy čísel odpovídaly počtu vězňů, kteří nastoupí do vlaku. Když byl vlak plný, seznam byl předán kapitánovi stráží, které doprovázely transport, a Kasinec už je nikdy neviděl.

Zrovna v tu chvíli se vzduch rozezněl hlasitým cvakáním telegrafního přístroje v jeho kanceláři. Přišla mu zpráva. Lidé v autě budou muset počkat. Kasinec odhodil cigaretu do tmy blátivé železniční stanice a vydal se dovnitř přečíst si telegram.

Když o chvíli později vyšel ven, telegram stále sevřený v psěti, uviděl, jak z Packardu vystupuje muž v kabátu s kožešino-

vým límcem. Trvalo mu jen vteřinu, než si uvědomil, že to není nikdo jiný než sám Stalin.

A okamžitě se mu začaly třást ruce.

Stalin přešel přes nástupiště a vystoupal po třech dřevěných schodech nahoru k němu.

Kasinec zasalutoval a špičky prstů se mu na skráních neposlušně chvěly.

„Co se stalo?“ zeptal se Stalin a kolem hlavy se vzněsl obláček srážejícího se dechu. „Proč nenastoupil na vlak s ostatními vězni?“

„To nevím,“ koktal Kasinec.

„Teď ho nikdy nenajdeme,“ zamumlal Stalin víc pro sebe než k přednostovi stanice.

„Inspektora Pekkalu jsme už ve skutečnosti *našli*, soudruhu Staline.“ Kasinec zamával telegramem, který zrovna přišel z výhybkové stanice Šatura, která leží dvacet kilometrů na východ.

„Našli? Mně bylo řečeno, že do vlaku nenastoupil!“

„To není zcela přesné, soudruhu Staline. Jen není mezi vězni.“

„Tak kde sakra je?“

„Podle zprávy ze Šatury se zdá, že ten vlak řídí.“

Stalin se zachvěl, jako by mu tělem projel elektrický proud. Vyškubl Kasincovi telegram z ruky, důkladně si ho přečetl a pak ho zmuchlal a zahodil do tmy. Otočil se od přednosty stanice a upřel zrak do dále, kde se sbíhaly koleje. „Pekkalu, ty zkurvysynu!“ zařval hlasem, který tichou nocí otrásl jako hrom.

* * *

Vlak zastavil v Šatuře a strážný, který slezl z vagonu, aby si ulevil, byl v šoku, když uviděl vězně mířícího směrem k němu. Okamžitě ze zad sundal pušku a namířil ji na něj.

Vězeň však ani nedal ruce vzhůru, aby dal najevo, že se vzdává, ani se nepokusil utéct. Místo toho si přiložil prst ke rtům, aby strážnému naznačil, ať je zticha. Strážný byl natolik vyvedený z míry, že sklopil zbraň. „Jestli jste ten, kdo si myslím, že jste,“ zašeptal, „měli jsme vás na stanici V-4 naložit do vagonu číslo 6.“

„Proč záleží na tom, do kterého vagonu nastoupím?“

Strážný zakroutil hlavou. „Tak zní rozkazy od přednosta stanice Kasince.“

„Můžete mě tam dostat teď?“

„Ne tak, aby jim to nepřišlo podezřelé. Vagony otvíráme jen tehdy, když se někdo začne prát.“

„Tím by se to dalo vysvětlit.“

Strážný si Pekkalu znepokojeně prohlížel. „To ano, vy ale nevypadáte, jako byste se pral.“

Při vědomí toho, co musí následovat, si Pekkala povzdechl.

Po chvilkovém zaváhání strážný zvedl pušku a obrátil pažbu směrem k Pekkalovi. „Šťastnou cestu, inspektore.“

„Děkuji,“ řekl Pekkala a pak všechno zčernalo.

Vědomí nabyl zrovna ve chvíli, kdy se za ním zavřely dveře vagonu číslo 6. Rty měl ulepené od krve. Špičkami prstů si opatrně přejel po hřbetu nosu a pocítil úlevu, když nenahmatal žádnou ostrou hranu svědčící o zlomenině.

Během prvních hodin cesty zůstal stísněný prostor vagonu tichý, každý muž se oddával svým myšlenkám.

Když stěny vagonu začaly zevnitř namrzat, Pekkala pocítil, jak se mu až do morku kostí pomalu vkrádá strach. A věděl,

že tam zůstane, stejně jako mráz, který neroztaje, dokud se tyto vagony nevrátí prázdné na západ. Za úsvitu dojel konvoj do stanice Sarapavlovsk. Skrz ostnatým drátem lemovanou škvíru, která sloužila jako okno, uviděl Pekkala nástupiště plné vojáků směřujících na západní hranici. V dlouhých, špatně padnoucích šedivých kabátech a špičatých čepicích na hlavách nastupovali do vagonů, které se nijak nelišily od toho, ve kterém jel Pekkala. Svázané a srolované deky, které měli vojáci na ramenou, vytvářely dojem hrbu. Jejich dlouhé pušky Mosin-Nagant vypadaly spíše jako hole pro invalidy než zbraně.

Dírami v kovové střeše prosvítalo ranní slunce a zaplavovalo vagon paprsky zlatého světla. Když Pekkala zvedl hlavu, aby na své tváři ucítil trochu tepla, uvědomil si, jakým luxusem se pro něj už tato prostá radost stala.

* * *

Kirov seděl u stolu a psal zprávu. Jediným zvukem v místnosti bylo šustění hrotu pera na papíře.

Slunce se zrovna vyhouplо nad moskevské střechy. Smítka prachu, líně poletující místností, se leskla a připomněla mu částčky kouře, které kdysi zkoumal pod mikroskopem, když jim ve škole učitel vysvětloval Brownův pohyb.

Kirov se náhle zarazil a zvedl hlavu, vyrušen hlukem z ulice pod ním – zařinčením kovu o kámen.

Usmál se. Odložil pero, vstal a otevřel okno. Plíce mu naplnil ledový vzduch. Hned pod ním visely na okapu rampouchy dlouhé jako jeho paže. Ve slunečním světle zářily jako roztavená měď. Kirov se vyklonil z okna v pátém patře a natáhl krk, aby lépe viděl.

A vtom ho spatřil – černý Mercedes jedoucí po dlážděné silnici. Nebyl v moc dobrém stavu, měl na kapotě rezavé skvrny, prasklé světlo a zamlžené zadní sklo, jako by po něm stékal vodopád. Řinčivý zvuk vycházel z tlumiče výfuku, kterému upadly držáky, takže kodrcal o dlažební kostky a na každém hrbole vyslal spršku jisker.

Uprostřed ulice byl obří výmol. Před pár měsíci stavební četa odstranila několik dlažebních kostek, smysl jejího počínání však zůstal všem utajen. Dělníci se nikdy nevrátili, ale díra zůstala. V ulicích Moskvy bylo takových kráterů mnoho. Lidé brblali, že by se to mělo spravit, ale hora papírů, které by byly potřeba k tomu, aby se uvedla do provozu příslušná část administrativy, představovala mnohem větší překážku než výmoly samotné.

Většina lidí se s nimi naučila žít, ne tak plukovník Pjotr Kubanka z ministerstva zbrojení. Na každém úřadě, který si lze představit, se domáhal toho, aby se silnice opravily. Nic se nedělo a jeho čím dál tím rozhněvanější dopisy byly odkládány ad acta do místností, které neměly jiný účel než skladovat tyto dokumenty, plné bezmocného vzteku. Kubanka se nakonec ze zoufalství rozhodl, že vezme věci do svých rukou.

Na druhé straně silnice, naproti Kirovově kanceláři, stála vysoká budova broskvové barvy, ve které bydlel ministr pro veřejné práce Antonín Tuzinkewitz, muž se silným krkem a buclatými tvářemi, do jehož kompetence spadalo mimo jiné i oprávnění moskevských výmolů. Tento ministr byl proslulý nikoli veřejnými pracemi, ale skutečností, že jen zřídka vstával z postele před polednem a že burácení jeho primitivního smíchu, když se v ranních hodinách vracel z baru Radžikov, bylo slyšet po celém okolním bloku.

Kubankova každodenní cesta na ministerstvo zbrojení nemusela vést kolem Tuzinkewitzova domu a plukovník si vždy musel pořádně zajet, aby tudy projel.

Hluk, když přední a zadní kola Kubankova Mercedesu projela výmolem, byl jako dvojitá salva z kanonu. Uvolněné skleněné tabulky v Kirovově okně se skutečně otráslly. Nikdo v tu chvíli nemohl spát, zvláště ne člověk jako Tuzinkewitz, který stále trpěl flashbaky z války, během níž opakovaně zažil ostřelování rakouskou artilerií v Karpatech. Tuzinkewitz, drsně vytržený ze svých snů, přiběhl k oknu, roztáhl závěsy a zadíval se na ulici ve snaze najít zdroj toho hluku. V tu chvíli už Kubankovo auto zahrulo za roh a zmizelo, takže Tuzinkewitz jen bezmocně zíral na výmol, který ten pohled vyčítavě opětoval.

Tuzinkewitze to dohánělo k šílenství. Pomalu, ale čím dál tím nesnesitelněji, přesně jak měl Kubanka v úmyslu. Důkaz vídal Kirov v rozčileném výrazu Tuzinkewitzovy tučné tváře, která se den co den objevovala v okně jeho dusné a tmavé ložnice.

Když byl tento každodenní rituál u konce, Kirov se otočil a usmál se směrem k Pekkalovu pracovnímu stolu. Když však uviděl prázdnou židli, úsměv mu na tváři zmrzl. Zapomněl, že Pekkala je pryč. A ještě podivnější bylo, že by byl občas přísahal, že v místnosti cítí inspektorovu přítomnost.

Přestože byl major Kirov vychován ve světě, v němž duchům nebylo dovoleno existovat, věděl, jaké to je, když člověka někdo straší, jako ho teď strašila nepřítomnost inspektora Pekkalovy.

* * *

Daleko na východě zmrzlé rachotící vagony vlaku ETAP-1889 projely pohořím Ural a oficiálně vjely na území Sibíře. Od té

chvíle vlak pravidelně jednou denně zastavoval a vězni byli vyváděni ven.

Před otevřením vagonů procházeli strážní podél vlaku a bušili na dveře pažbami pušek v naději, že tak uvolní mrtvá těla přimrzlá zevnitř k jejich stěnám.

Vězni se vyhrnuli z vagonů a stanuli uprostřed větrem bičované pustiny, daleko od jakéhokoli města. Někdy tam stáli celé hodiny, jindy jenom pár minut. Zdálo se, že tyto intervaly nemají žádnou logiku. Nikdy nevěděli, jak dlouho budou z vlaku venku.

Během těchto přestávek se stráže nijak nesnažily vězně hlídat. Kdo utekl do divočiny, neměl šanci na přežití. Když vlak zahvízdal na znamení, aby vězni nastoupili, stráž se vůbec neobtěžovala kontrolovat jejich počet. Většina mužů se shlukla vedle vagonu, třásla se a čekala, až bude moci nastoupit.

Vedle Pekkaly stál muž s kulatou tváří jménem Savuškin, který se snažil zapříst rozhovor. Zpoza brýlí, které měl za ušima upevněné kouskem provázku, vyhlížely trpělivé a inteligentní oči. Nebyl nijak vysoký, což ho znevýhodňovalo, když se snažil pohybovat ve stísněném prostoru vagonu. Aby to nějak kompenzoval, zvedl ruce nad hlavu, dal dlaně k sobě a tímto klínem rozrážel spleť houštinu končetin.

Na Pekkalovo zatvrzelé mlčení reagoval Savuškin tak, že se ho rozhodl trochu rozmluvit. S vírou rybáře, který postupně zkouší jeden druh návnady po druhém, načal Savuškin všechna témata, která ho napadla, a pevně věřil, že ryba se dříve či později chytí.

Pekkala občas dělal, že neslyší. Jindy se usmál a zadíval se jinam. Věděl, jak je důležité, aby jeho identita zůstala utajena, a proto platí, že čím méně toho řekne, tím lépe.

Savuškin si mlčení svého druha nebral nijak osobně. Po každém pokusu chvíli čekal, než znovu zkusil najít další škvíru v Pekkalově brnění.

Když Pekkala konečně promluvil, začal vagony zahřívát jasný slunečný den, takže led, který zaplňoval praskliny ve stěnách vagonů, začal tát. Když kola líně zarachotila v rozpěrkách, znělo to jako broušení obřích nožů. V tu chvíli Savuškin konečně zahákl.

„Chcete slyšet vtíp, za který jsem dostal patnáct let vězení?“ zeptal se.

„Za vtíp?“ Pekkalu po tolika dnech mlčení vyděsil zvuk vlastního hlasu. „Poslali vás sem kvůli vtípu?“

„Přesně tak,“ řekl Savuškin.

„No,“ řekl Pekkala, „v tom případě už asi máte nárok říct ho podruhé.“

Ostatní také poslouchali. Vagon ztichl a všichni se snažili poslouchat Savuškinův hlas.

„Stalin přijme delegaci pracujících z Ukrajiny,“ pokračoval. „Poté, co odejdou, si velký šéf všimne, že mu chybí jeho falešný knír.“

„Chcete říct, že Stalin má falešný knír?“ zeptal se muž stojící za ním.

„Teď, když o tom mluvíte...“ zazněl odkudsi další hlas.

Savuškin jim nevěnoval pozornost.

„O Stalinovi nesmíte vykládat vtípy!“ zakřičel někdo z druhého konce vagonu. „Ne tady!“

„Děláte si srandu?“ zařval Savuškin. „Tohle je to *jediné* místo, kde o něm můžu říkat vtípy!“ Odmlčel se, pak si odkašlal a pokračoval. „Stalin zavolá šéfa bezpečnosti. ‚Jdi najít tu delegaci!‘ rozkáže mu. ‚Jeden z těch dělníků mi ukradl knír.‘ Šéf bezpečnosti podle rozkazu vyběhne ven. O chvíli později si

Stalin uvědomí, že si na tom falešném kníru seděl, proto zavolá šéfa bezpečnosti zpět a řekne mu: ‚Nic se neděje, už jsem ten knír našel.‘ ‚Už je pozdě, soudruhu Staline,‘ odpoví mu šéf bezpečnosti. ‚Polovina dělníků už podepsala doznání, že vám ho ukradli, a druhá polovina spáchala během výslechu sebevraždu.‘“

Savuškin dovyprávěl a ve vagonu zavládlo hrobové ticho.

Savuškin se udiveně rozhlédl. „Ale no tak. Vždyť je to dobrý vtíp! Kdyby byl špatný, dostal bych jen deset let!“

V tu chvíli se muži rozesmáli. Smích se v ozvěně odrážel od dřevěných stěn, jako by se s živými smáli i duchové těch, kteří byli pohozeni podél trati.

Pekkala se otočil, aby se podíval skrz průzor s ostnatým drátem, a zahlédl sedláka sedícího na kamenné zdi na kraji pole jen pár kroků od trati. Stařík měl na sobě vestu z ovčí kůže a vysoké zimní válenky. Ke stromu vedle zdi byl přivázaný kuň s károu plnou tuřínů pokrytých hrudkami zmrzlé země. Farmář si položil na sněhem pokrytou zeď červený kapesník a seděl na něm. Proti vlhku a zimě to nijak nepomohlo, Pekkalovi to však přišlo jako podivně důstojné gesto. V jedné ruce ten muž držel malý kapesní nůž a ve druhé kus sýra. Spokojeně ho žvýkal s očima přivřenýma proti poryvu větru vyvolanému projíždějícími vagony, který naplnil vzduch třpytivou září ledových krystalků.

Když sedlák zaslechl smích odsouzených, údivem vyvalil oči. V tu chvíli si náhle uvědomil, že náklad, který kolem něho rachotí, jsou lidé, a ne dobytek, jak bylo napsáno na vozech. Podobně byly vězeňské antony v Moskvě maskovány jako nákladní auta, měly dokonce znak neexistujících druhů piva.

Sedlák seskočil ze zdi a popadl z káry plnou náruč tuřínů. Běžel podél vlaku a natahoval ruku s tuříny.

Jeden z vězňů protáhl ruku zdírkou lemovanou ostnatým drátem a jeden tuřín chytil.

Objevily se další ruce, se zápěstím a klouby od krve, jak je ostnatý drát pořezal.

Další ruka chytila tuřín ze starcovy natažené dlaně.

Vězni začali křičet, dokonce i ti, kteří neviděli, co se děje. Ten hluk začal žít vlastním životem a šířil se od vagonu k vagonu, dokud burácení hlasů nepřehlušilo dokonce i rachocení kol po kolejích. Lokomotiva se pomalu vzdalovala.

Starý sedlák s ní nemohl udržet krok.

Tuříny se mu vysypaly z rukou.

Poslední, co Pekkala viděl, bylo, jak ten muž stojí vedle trati s rukama na kolenou a rudou tvář a vydechuje mléčné obláčky stoupající k nebi.

Když rozruch konečně ustal, pokusil se Savuškin opět zapříst hovor. „Jaká třída zločince jste?“ zeptal se Pekkaly.

„Devětapadesát,“ odpověděl mu Pekkala, když si vzpomněl, jaké označení dostal v rámci své krycí identity.

„Devětapadesát! To znamená, že jste nebezpečný útočník! Mně jako zabiják nepřipadáte.“

„Právě proto jsem tak nebezpečný.“

Savuškin se nervózně zasmál, jako když z balonu uniká vzduch. „No, vsadím se, že třída devětapadesát má za sebou nějaký dobrý příběh.“

„Možná ho jednoho dne uslyšíte,“ odpověděl mu Pekkala.

„Já vám jeho příběh povím,“ řekl jakýsi muž namáčkнутý ke zdi, „jakmile si vzpomenu, kde jsem ho viděl.“

Pekkala na něj pohlédl, ale nic neřekl.

Muž se třásl horečkou. Tvář měl celou zpocenou. Kdysi ho někdo pořezal na obličejí a staré jizvy teď byly bílé a křížovaly

jeho tváře jako vlákna pavučiny. Zranění mu poškodilo nervy a zanechalo trvale pokřivený úsměv, který působil jako výsměch nejen všem okolo, ale také vězni samotnému.

Savuškin se obrátil k tomu muži s pořezaným obličejem. „Vypadáš, že bys potřeboval dovolenou, bratře,“ řekl mu.

Muž Savuškina ignoroval. Soustředil se na Pekkalu. „Určitě jsem tě už někde viděl.“

* * *

Druhý den transport s vězni najel na bezejmennou odstavnou kolej, aby nechal projet jiný vlak. Tento vlak mířil opačným směrem. Nevezl zavřené, ale otevřené vagony, vesměs plné velkých barelů určených k přepravě nafty, až na to, že původní nápisy na vagoncích byly překryty světlezelenými písmeny tvořícími slovo „Dalstroj“.

Dalstroj byla státní společnost, která měla na starosti zdroje získávané na Sibiři. Patřilo mezi ně dříví, olovo a vysoce toxické nerostné radium, které odjíždělo z Borodoku každý týden ve vagoncích označených lebkou a zkříženými hnáty. Dalším objevem v dole Borodok byl krokoit, známý také jako „sibiřská červeň“, a to díky svým karmínovým krystalům, ze kterých se pak získával chrom. Vystavení sibiřské červeni bylo pro horníky stejně smrtící jako radium. Kromě nerostných zdrojů měla společnost Dalstroj na starosti i pracovní síly. Před deseti lety tvořila práce vězňů jen 30 procent. Nyní to bylo přes 90 procent. A protože Dalstroj musel platit jen 10 procent svých pracujících, stal se jednou z nejbohatších společností na světě.

Vězni, kteří viděli ven, zírali na to hrozivé procesí barelů s tupým a nechápavým výrazem převáženého dobytka.

Pekkala ale věděl, co je uvnitř, a při pohledu na ně ho zamrazilo. V některých táborech, zvláště v těch, které se ukázaly být méně výnosné, než se čekalo, byli do takovýchto barelů nakládání zemřelí. Jejich mrtvoly se zalily formaldehydem a pak se po celé zemi prodávaly na lékařské pokusy.

Mezi vězni se říkalo, že na Sibiři pracují pro Dalstroj i mrtví.

Jak transport projížděl kolem, Pekkala ucítil konzervační látku, kterou znal z doby, kdy jeho otec dělal ve Finsku v pohřebním ústavu. Sladký a odporný pach se nesl studeným vzduchem.

Když se lokomotiva dala znovu do pohybu, její motor zabučel, ale vagony se ještě ani pořádně nerozjely, když se ozvalo zakvílení brzd a celý konvoj sebou škubl a zastavil. O pár minut později vlak znovu zacouval na boční kolej, strážníci otevřeli dveře a poručili všem vylézt.

Vězni se ocitli na pustém poli, na kterém bylo po kolena sněhu. Mrazivý vítr je bodal skrz oblečení a zpod jejich nohou zvedal bílé sněhové přízraky.

Někteří vězni se okamžitě pokusili vylézt zpátky do vagonů, strážce je však zadržely.

„Co se stalo?“ zeptal se Savuškin.

„Zamrzly brzdy,“ řekl strážný. „Kloužou nám kola. Vlak by vykolejil.“

„Jak dlouho to potrvá?“

„Možná hodinu,“ odpověděl strážný, „možná déle. Když se to stalo naposledy, stáli jsme celou noc.“

„A to byste nás až do rána nenechali nastoupit?“ zeptal se Savuškin.

„Musíme odlehčit pružinám kol, jinak by mohly mrazem prasknout, až se vlak dá do pohybu.“ Strážný ukázal k několi-

ka borovicím a břízám v dálce. „Jděte tam. Až bude znovu čas vyrazit, mašina zahouká.“

Pekkala a Savuškin zamířili k lesu.

Doprovázelo je několik dalších vězňů, s hlavou skloněnou proti větru a rukama zkříženýma na hrudi. Brzy to však vzdali a vrátili se k vlaku, kde si muži budovali stěny ze sněhu, aby je chránily před větrem.

V lesíku před nimi se jako fata morgána objevovaly a za porvy sněhu opět mizely hubené kmeny bříz.

„Jestli nás do večera nepustí zpátky do vlaku, tak všichni zmrzneme.“ Savuškin musel křičet, aby ho bylo slyšet.

Pekkala věděl, že jeho spoluvězeň má pravdu. Také věděl, že strážným zjevně nezáleží na tom, kolik lidí cestou do táborů zemře. Vrávorál kupředu a cítil, jak se mu teplo vykrádá z těla. Uši, nos a prsty mu už znečitlivěly.

Když konečně došli k těm stromům, začali Pekkala a Savuškin kopat jámu u kmene jedné borovice, kde bylo sněhu až po hrudník. Pod nižšími větvemi stromu tak získali místo, kde byli zcela chráněni před větrem.

„Najdu nějaké spadané větve a naskládám je na zem,“ řekl Pekkala Savuškinovi. „Vy dál kopejte.“

Savuškin přikývl a pokračoval v práci. S vlasy a obočím lemovaným námrazou vypadal, jako by od chvíle, kdy vystoupili z vlaku, zestárl o sto let.

Příštích pár minut se Pekkala prodíral závějami a sbíral spadané dříví. Nad hlavou mu cinkaly větve bílé břízy pokryté ledem. Znělo to jako zvonkohra z kostí. Když se vrátil k jámě s pouhými pár shnilými větvičkami, rozhodl se utrhnout nějaké větve z nedaleké borovice. Jak zápolil s houževnatými větvemi stromu, neslyšel, že se k němu zezadu někdo blíží.

„Už jsem si vzpomněl,“ ozval se hlas.

Pekkala se otočil.

Přímo před ním stál ten pořezaný muž. „Tak tohle je to poslední místo na světě, kde bych čekal, že vás uvidím, inspektore Pekkalo. Proto jsem si vás předtím nedokázal zařadit.“

Pekkala nic neříkal, jenom ho sledoval a čekal.

„Pochybuji, že si na mě pamatujete, ale to je pochopitelné,“ řekl ten muž a přejel si špičkami prstů po jizvách. „Během pobytu v Butyrce se stráže postaraly o to, abych na ně nikdy nezapomněl, stejně jako nikdy nezapomenu, že vy jste ten, kdo mě zatkl.“

„Zatkl jsem spoustu lidí,“ odpověděl Pekkala. „To byla moje práce.“

Jak ten muž dýchal, jeho zimou zrudlé chřípí se rozšiřovalo a stahovalo. Zdálo se, že není ozbrojen, což ale Pekkalu nijak neuklidnilo.

„Nevím, proč tu jste,“ pokračoval ten muž. „Ale věřte mi, je pro mě radost vědět, že vy a já míříme na stejné místo. Tohle uspokojení mi ale nestačí. Ani zdaleka to nestačí k tomu, abyste zaplatil za to, co jste mi provedl.“

Pekkala upustil větve, které držel. Zmrzlé ruce zaťal v pěst.

„Máte nějaké přátele, inspektore? Někaké, kteří jsou stále naživu?“ dobíral si ho muž. „Všichni jsou mrtví, že, pane inspektore? Nechali vás tady bloudit divočinou. Jste na zemi poslední svého druhu.“

Pekkalovi blesklo hlavou, že celý jeho život špěl právě k tomuto okamžiku.

Věžeň náhle rozhodil ruce a spadl na záda. Někdo mu podtrhl nohy. V následujícím okamžiku se ze země zvedla jakási bytost. Savuškin jako obří krab, který se náhle vynoří z písku, toho muže napadl.

Máchal rukama a zasypával přitom vězně smrtí ran. Zjizvený se bránil se stejnou zuřivostí. Podrápal Savuškina a roztrhl mu na zádech vězeňský úbor, Savuškinovým ranám silným jak úder kladivem to ale nezabránilo.

„Dost!“ vykřikl Pekkala, znechucen zvukem lámajících se kostí a zubů, který doprovázel demolici mužovy tváře.

Zdálo se, že ho Savuškin nevnímá. Ve své zuřivosti dál útočil a vrážel své rozdrásané klouby do věžňovy rozbité tváře.

„Konec!“ Pekkala položil Savuškinovi ruku na rameno.

Savuškin se prudce otočil. Zuby měl zaťaté a v očích nepřítčný pohled. Pekkala ho v tu chvíli vůbec nepoznával.

„Už je po všem,“ zašeptal.

Savuškin zamrkal. V tu chvíli se mu vrátily smysly. Ustoupil o krok zpět a z rukou si otřel krev.

Pořezaný byl k nepoznání. Vykašlal chrchel třešňově červené krve, která mu začala stékat z koutku úst. Při pohledu na barvu té krve Pekkala poznal, že byla zasažena sfenopalatinální tepna a že už pro něj nemůže nic udělat. Muž obrátil oči v sloup. O chvíli později se zachvěl a bylo po všem.

„Myslím, že bych se vám měl představit,“ řekl Savuškin. „Jako přítel,“ dodal.

„To už jste prokázal,“ odpověděl Pekkala.

„Ne tak docela, inspektore. Jsem vyšší komisař Savuškin z Úřadu pro zvláštní vyšetřování. Rád bych vám podal ruku, ale“ – zvedl své otlučené pěsti – „snad až někdy jindy.“

„Zvláštní vyšetřování?“ podivil se Pekkala. „Nerozumím. Proč jste ve vlaku?“

„Byl jsem přidělen, abych vás chránil. Soudruh Stalin mi to rozkázal. Nikdo jiný neví, že jsem tady, dokonce ani stráže vlaku, ani velitel Borodoku. Málem jsem dostal infarkt, když jste

se neukázal ve stanici. Myslel jsem, že pojedu až na Sibiř pro nic za nic. Pořád jsem si říkal, že budete určitě nějak maskovaný. Dokud jsem vás nespátřil, vůbec mě nenapadlo, že byste se skrýval takto otevřeně.“

Jak ho Pekkala poslouchal, vzpomněl si na dny svého výcviku u vrchního inspektora Vasiljeva, hlavy carské tajné policie.

Vasiljev Pekkalovi vstúpil, jak je důležité dokázat splynout s různými prostředími, aby tak člověk mohl provádět vyšetřování. Aby Pekkalu vycvičil v „umění zmizet“, jak tomu říkal, vytvořil k tomu celou řadu složitých her, které nazýval „terénní cvičení“.

Každý pátek ráno, když byly ulice Petrohradu plné lidí spěchajících do práce, zmizel Vasiljev v těchto davech. O hodinu později se Pekkala vydal ven s úkolem najít svého učitele. Vasiljev vybral na každý týden jinou část města. Někdy procházel klidnými ulicemi plnými vilek, jindy se vypravil na některý z přelidněných trhů. Jeho oblíbenou volbou však byly chudinské čtvrti na severovýchodním okraji města.

Během prvního měsíce těchto terénních cvičení se Pekkalovi vůbec nedařilo Vasiljeva najít. Párkrát se stalo, že šéfinšpektor stál skoro těsně před ním, a Pekkala jeho maskování přesto neprohlédl. Jednou si Pekkala najal drožku, aby ho vozila po čtvrti, v naději, že když se bude rychleji pohybovat, bude mít větší šanci, že Vasiljeva zahlédne. Ve svém zoufalství dokonce vysvětlil svou nepříjemnou situaci kočímu. Starého muže ta hra zaujala, a tak popohnal koně bičem a Pekkala strávil následující dvě hodiny tím, že se držel bočnic drožky, zatímco se hnali ulicemi a hledali Vasiljeva. Pekkala, jako obvykle poražený, nakonec slezl a chystal se kočímu zaplatit.

„Za tuhle jízdu jste už zaplatil,“ řekl stařík.

Když Pekkala s peněženkou v ruce zvedl zrak, pochopil, jak to ten muž myslel. Ke svému rozčarování si teprve tehdy uvědomil, že ten stařík je ve skutečnosti Vasiljev.

Po těchto ponižujících prohrách se spolu ti dva vraceli zpátky na velitelství Ochranky. Cestou mu Vasiljev vysvětloval triky své profese. Vzhledem k tomu, že Vasiljev přišel před lety o část pravé nohy při bombovém útoku anarchistů a chodil na dřevěné protéze, bylo udivující, jak rychle se dokázal pohybovat.

„Pouhá změna oblečení nestačí,“ vysvětloval mu Vasiljev. „Přestrojení musí být životaschopné natolik, aby dokázalo vtáhnout lidi do vašeho životního příběhu. Jakmile se ztratí ve zkoumání detailů, neprohlédnou ohromnost vaší iluze.“

„Nemohl bych si prostě vzít klobouk?“ zeptal se Pekkala.

„Samozřejmě!“ odpověděl Vasiljev, aniž by nějak komentoval sarkasmus Pekkalovy otázky. „Klobouky jsou důležité. Ale jaký druh klobouku? Žádný jiný kus oblečení vás tak rychle nezařadí do té společenské škatulky, do které chcete zapadnout. Samotný klobouk ale nestačí. Především si musíte najít kavárnu.“

„Kavárnu?“

„Ano!“ přitakal Vasiljev. „Sledujte lidi, kteří procházejí okolo, sledujte lidi, co sedí kolem vás. Všimněte si, co mají na sobě. Všimněte si, jak to oblečení nosí. Věnujte pečlivou pozornost botám. Džentlemen ze staré školy si zavazují boty v rovných řádcích, ti ostatní našikmo. Jakmile si vyberete svou roli, nekupujte si nové šaty. Najděte nějaký obchod nebo trh pod širým nebem, kde se prodává použité oblečení. V každém městě se o víkendech nějaký koná. To je to správné místo, kde získat druhou kůži.“

„Vypadají lidé zdravě?“ pokračoval Vasiljev. „Vypadají nemocně? Když chcete vzbudit dojem, že žijete nezdravým způsobem

života, rozetřete si na čele olej na vaření. Do kapes si nasypete trochu popela, takže vás bude obklopovat jeho pach. Špetičku popela si nasypete do čaje a vypijte ji. Do týdne budete mít vaše pleť nezdravou barvu. Potřete si koutky očí trochou syrové cibule. Pokryjte si rty včelím voskem.“ Zatímco to vysvětloval, otíral si z koutků úst vrstvu špíny, jež mu dodávala vzhled muže, který už by měl mít dny tvrdé práce na čerstvém vzduchu odsloužené, ale dál pracuje.

„Změňte způsob chůze!“ nařídil Vasiljev a praštil Pekkalu do holeně svou tvrdou vycházkovou holí.

Pekkala zařval bolestí a kulhal vedle šéfspektora. „Nemůžete čekat, že tohle vydržím pokaždé, když půjdu do tajné akce!“

„Ne.“ Vasiljev zvedl kopějku. „Potřebujete ještě tohle. Dejte si do boty minci. Pod patu. A změníte tím způsob chůze. Brzy na to ani nebudete myslet a o to právě jde. Když se moc snažíte, lidé vás začnou podezřívát. Celá ta nepřirozenost musí působit přirozeně!“

Vasiljevovy lekce byly takovýchto zjevných protimluvů plné do té míry, až Pekkala začínal mít pocit, že jemné dovednosti, které se ho Vasiljev snažil naučit, nikdy nezvládne.

Jednoho dne ale Pekkala Vasiljeva zahlédl, a to pouhých pár minut poté, co dorazil na tržiště vybrané pro terénní cvičení na daný týden. Stařík měl na sobě krátký dvouřadový vlněný kabát, seděl na sudu a vedle něj stála kárka na převážení věcí.

„Jak jste to dokázal?“ zeptal se Vasiljev, když si sedli, aby se naobědvali v jedné z tamních restaurací, jejíž podlaha byla posetá pilinami a stoly přikryté hnědým papírem.

„Nevím,“ přiznal upřímně Pekkala. „Ani jsem se nesoustředil.“

Vasiljev poklepal Pekkalu po zádech. „Teď to začínáte chápat!“

„Ano?“

„Naším životním posláním je prodírat se detaily,“ vysvětloval mu jeho mentor. „A přesto se musíme naučit je někdy ignorovat,“

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.